

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli den 18 Febr. 1868, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta förslag, dels om dödsstraffets afskaffande och dels om sådan ändring af 2 Kap. 2 § Strafflagen, att detta straff ej finge offentligen verkställas.

Angående dödsstraffets afskaffande äro motioner väckta, inom Första Kammaren af Herr *C. Hasselrot* (motionen N:o 19) och inom Andra Kammaren af Herr *J. A. Bovin* (motionen N:o 60), hvilka föreslagit, den förre, »att Riksdagen i underdånig skrifvelse, med uttalande af den åsigt att dödsstraffet bör såsom straffart ur nu gällande Strafflag borttagas, måtte i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till en blifvande Riksdag framlägga förslag till de ändringar i Strafflagen, som till följd af dödsstraffets afskaffande blifva erforderliga»; och Herr *Bovin*, »att Riksdagen måtte för sin del besluta, att dödsstraffet skall såsom straffart ur nu gällande Strafflag utgå samt i sammanhang dermed föreslå de förändringar i nämnda lag, som af dödsstraffets borttagande kunna anses blifva en följd; hvarjemte inom Första Kammaren Herr *R. Adlersparre* (motionen N:o 69), under förutsättning att frågan om dödsstraffets afskaffande ej komme att vinna framgång, hemställt, »att Riksdagen måtte för sin del besluta om sådan ändring i 2 Kap. 2 § Strafflagen, att dödsstraff ej må vidare offentligen verkställas».

Lag-Utskottet, hvars utlåtande öfver dessa förslag infor drats, har tillika erhållit del af Hans Exc. Friherre *De Geers* anförande i Första Kammaren vid remissen af Herr *Hasselrots* motion; och enär denna motion och Herr *Bovins* hafva samma hufvudsyfte, dödsstraffets borttagande ur

Strafflagen, samt behandlingen af Herr *Adlersparres* är beroende af det resultat, hvartill Utskottet kommit i afseende på de förra, har Utskottet ansett sig böra sammanföra alla tre motionerna i ett Utlåtande, som härmed afgifves.

Icke mer än ett år har förflutit, sedan frågan om dödsstraffets afskaffande sednast var föremål för Riksdagens öfverläggningar och beslut. Det derom då väckta förslag lyckades icke tillvinna sig bifall hvarken af Lag-Utskottet eller Riksdagen. Meningarne voro dock mycket delade. Utskottets afstyrkande Utlåtande bestämdes med en pluralitet af 8 röster mot 7. Med en röstöfvervigt af 103 röster mot 53 beslöt Andra Kam-maren för sin del, att dödsstraffet borde såsom straffart ur nu gällande Strafflag borttagas, samt att Riksdagen skulle till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse, med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes till en blifvande Riksdag framlägga förslag till de ändringar i Strafflagen, som i följd af berörda beslut kunde erfordras. Men deremot blef Utskottets Utlåtande godkändt af Första Kam-maren med 39 röster mot 38, hvilka sednare afsågo bifall till förslaget. Denna frågas historia sträcker sig dock längre tillbaka i tiden. Hon har genomlevvat ett helt sekel, derunder hon, i mån af upplysningens och humanitetens framåtskridande, allt mer och mer vunnit framgång i kriminal-lagstiftningen hos de civiliserade folken, så att i en del stater dödsstraffet helt och hållet afskaffats och i andra användandet deraf blifvit betydligt inskränkt; och hvad särskildt angår förhållandet hos oss, finnes i gällande Strafflag af den 16 Februari 1864 dödsstraffet icke stadgadt såsom ovilkorlig påföljd i något enda fall.

Redan för mer än 30 år sedan, då Lagkomitéen utarbetade förslag till Strafflag, hade åsigten om dödsstraffets olämplighet vunnit den styrka och utbredning, att Komitéen ansåg sig böra framlägga tvänne förslag, det ena med bibehållande af nämnda straff och det andra med antagande af frihetsstraff på lifstid i dess ställe.

Den vetenskapliga strid, som ämnets djupa, allvarliga betydelse framkallat, har, äfven om frågan angående dödsstraffets rättmätighet i och för sig icke blifvit fullkomligt löst, åtminstone ledt till ett i praktiskt hänseende ganska tillfredsställande resultat, då förfäktarne af de olika meningarne i allmänhet kommit sammanstämmande till den åsigt, att inom den positiva rättens område dödsstraffet endast af *nödvändigheten* kan berättigas.

Hvar och en som betänker människolifvets betydelse torde erkänna rigtigheten af denna sats, huru högt han än ställer samhället öfver individen.

Då således den frågan framställer sig, om dödsstraffet är oundgängligen nödvändigt för samhällsordningens bestånd och ändamål, blir det nödigt, för densammas besvarande, att tillse, huruvida något annat lindrigare

straffmedel är att tillgå, som med hänseende till de aldra gröfsta brotten uppfyller de med straff i allmänhet åsyftade ändamål, nemligen i främsta rummet: *samhällsordningens upprätthållande till betryggande af allmänna rätts säkerheten*, och dernäst: *brottslingens förbättring*. Med blicken oaffåtligt fästad härpå bör lagstiftaren sorgfälligt tillse, att han icke väljer strängare straffmedel, än som för sagda ändamål erfordras; ty för stränga straff förfela sitt mål, i det de uppegga folkets lidelser samt alstra hårdhet i sinnet och ovilja emot lagen. Och i fråga om straffets förhållande till brottet gäller den grundsats, att det lidande, som straffets utstående medför, måste vara större än den fördel, som genom brottet kan vinnas, så att det förra verkar afskräckande på brottsligt sinnade personer.

Genom brottslig gerning kan icke någon så stor fördel vinnas, som motväger lidandet af den personliga frihetens förlust för lifstiden. Straffarbete på lifstid är följaktligen tillräckligt strängt för att verka afskräckande äfven i afseende på de aldra gröfsta brott, såvida förbrytaren, då han står i begrepp att begå gerningen, verkligen reflekterar öfver och beräknar straffpåföljden. Sker detta, och eger då icke lifstidsfängelse förmåga att afhålla från brottet, så skall hotet med dödsstraff otvifvelaktigt icke heller förmå det. Men i de ojemförligt flesta fall, särdeles i fråga om de svåraste brotten, hängifver sig förbrytaren åt hoppet att kunna undgå rättvisans straffande arm. För öfrigt synes dödsstraffet, sådant det uteslutande blott alternativt förekommer i gällande Strafflag, och i anseende till det vidsträcktare begagnande af benådningsrätten, som i fråga om tillämpningen af detta straff är att emotse äfven för framtiden, i fall lagen bibehålles oförändrad, vara af föga afskräckande beskaffenhet, ty eu lags verkan i detta hänseende beror väsendtligen på bestämheten af dess tillämpning.

Rätt tillämpadt är straffarbete på lifstiden tillfyllestgörande jemväl derutinnan, att det värjer samhället för vidare rättskränkning från brottslingens sida, på samma gång denne lemnas tillfälle att genom bättring och ett fortgående förändradt sinnelag försona sig med Honom som råder öfver lif och död, med samhället och med sitt eget samvete. Af dödsstraffets försvarare invändes visserligen, att en lifstidsfånge kan *strafflös* begå mord eller hvilken annan missgerning som helst, i fall dödsstraffet afskaffas. Denna invändning lärer likväl icke kunna tillerkännas någon synnerlig bevisningskraft till förmån för dödsstraffets bibehållande, då man betänker, att äfven en lifdömd möjligen kan under tiden emellan domens afkunnande och dess verkställande föröfva enahanda brott, utan att något särskildt straff derå följer. Det är samhällets sak att tillse, det fängelset uppfyller sin bestämelse att göra fången oskadlig för allmänna säkerheten. Dessutom går

lifstidsfångnen icke helt och hållet fri från allt straff för det nya brottet, emedan han genom detta förverkar den utsigt att i nådeväg återfå friheten, som ett godt uppförande kunnat gifva, en utsigt hvilken säkerligen i de flesta fall utöfvar ett välgörande inflytande på fångens moraliska förbättring; hvartill kommer, att fängelsestraffet kan genom periodiskt användande af ensamhetsfängelse, eller på annat sätt, göras mer och mindre svårt och sålunda i någon mån lämpas efter omständigheterna. Det finnes vansinniga, hvilka med den mest beräknande list förena ett vildt, blodtörstigt sinnelag, och som, ehuru icke tillräkneliga för sina gerningar, likväl kunna vara för allmänna säkerheten lika vådliga som den gröfsta brottsling. För att skydda sig mot en sådan vansinnig har samhället funnit lämpligt att använda fängelse och bojor; men aldrig har det sökt vindicera sig rättighet att afdagataga den olycklige, icke ens då allt hopp om hans vederfående varit ute. Och hvarföre? Otvifvelaktigt af den orsak, att samhället varit tillräckligt skyddadt genom fängelset och bojorna, och emedan, vid detta förhållande, det ansetts omenskligt och grymt att taga hans lif, så ringa värde detta än haft i förhållande till den förnuftiga människans. Här har rättskänslan gjort sig gällande, oförvillad af de på origtigt begrepp om straffets ändamål grundade så kallade vedergällningstheorierna, hvilka predika hämnd, eller fordra lif för lif, eller göra straffet till ett medel att blidka en vredgad Gud. Efter Utskottets sätt att se, kan, då fråga är om lif och död, samhällets behof af nödvärnsrätt, eller dess befogenhet att afklippa lifstråden, icke vara större mot den tillräknelige än mot den otillräknelige brottslingen, när desse eljest äro för allmänna rättsordningen lika vådliga.

Fängelset, ej sällan den första bildningsanstalt som stått ett i brott uppfostradt »samhällets olycksbarn» till buds, har genom erfarenheten, sedan fångvården blifvit ändamålsenligt ordnad, visat sig särdeles verksamt till främjande af brottslingens sedliga förbättring. Det ensliga lifvet inom de dystra murarne i förening med den andliga omvårdnad, som der åtnjutes, är egnadt att vända äfven den mest förhårdades blick inåt, till dess han med ångerfullt hjerta afskyr och öfvergifver den ondskan i viljan, som, alstrande brottet, försatt honom i hans olyckliga belägenhet. Det saknas måhända icke exempel på människor med så förderfvadt och hårdt sinne, att de i det längsta motstå inflytandet af sådan väckelse; men då icke något människohjerta läran finnas af absolut ond beskaffenhet, bör själsörjaren, om han med tillbörligt nit fullgör sitt ansvarsfulla kall, förr eller sednare finna väg till fångens bättre känslor. I hvad fall som helst är fängelset, såsom straffmedel, med hänseende till förbättringstheorien, i syn-

nerhet att föredraga framför dödsstraffet, hvilket beröfvar brottslingen den beredelsetid, som eljest för honom återstått och som tilläfventyrs varit behöflig för hans eviga väl. Väl är det sagdt, att dödsstraffet genom sin förkrossande kraft förmår att hastigare och säkrare än fängelsestraffet böja det förhårdade sinnet; men det är föga kristligt att med svärd och bila befordra syndares omvändelse — och det torde kunna ifrågasättas huruvida den ånger, som sålunda framtvingas, hvilat på sannt kristlig grund.

För dödsstraffets borttagande ur allmänna lagen torde jemväl kunna åberopas, att detsamma, med den ofullkomlighet, som vidlåder allt mänskligt och således äfven den mänskliga rättvisan, kan drabba oskyldiga personer. Huru noggrann och skarpsinnig den granskning och pröfning än må vara, som våra underdomstolars ransakningar och utslag angående lifdömde undergå först i Hofrätt och sedan i Högsta Domstolen, lärer väl ändå icke kunna med befogenhet bestridas, att — då inom andra länder, hvilkas rättegångsväsende åtminstone derstädes anses fullt jemngodt med vårt lands, på sednare tider inträffat att oskyldiga personer blifvit afrättade — enahanda förhållande äfven inom vårt land kunnat ega rum och möjligtvis någon gång, om dödsstraffet fortfarande tillämpas, kan komma att inträffa, hvarigenom all upprättelse omöjliggöres, på samma gång rättvisan af Staten själf på det djupaste blifver kränkt. Det kan visserligen anmärkas, att om någon oskyldigt undergår ådömdt frihetsstraff, den tid, som för en sådan sakfälld i fängelset förspilles, icke kan honom återskänkas, samt att samhället således icke heller i detta fall eger i sin magt att gifva fullständig upprättelse; men då kan åtminstone i viss mån denna upprättelse gifvas, hvilket deremot är otänkbart, när dödsstraffet blifvit tillämpadt.

Utskottet, som hyser den öfvertygelse, att den ifrågavarande lagförändringen eger stöd i allmänna rättsmedvetandet inom landet, grundar denna sin öfvertygelse dels i någon mån på egen kännedom om förhållandet, dels på betydelsen af den öfvervägande majoritet inom Andra Kammaren och den starka minoritet inom Första Kammaren, som vid förra riksdagen uttalade sig för reformens genomförande; och öfvertygelsen vinner yttermera i styrka deraf, att Bondeståndet vid 1862—1863 årens riksdag, då förslaget till nu gällande Strafflag förhades till granskning, för sin del beslöt dödsstraffets upphäfvande. Och sådana företeelser torde ej böra fränkännas vigt, då fråga är om utrönande af den i landet rådande allmänna meningen i ett ämne så beskaffadt som det förevarande, synnerligast vid det kända förhållande, att äfven en del af de framstående tänkare och rättslärd, hvilka behandlat frågan på den vetenskapliga forskningens väg, kommit till ett för sakens framgång gynnsamt resultat.

Genom en ordnad och förbättrad folkundervisning har Svenska folket under de sednast förflutna 25 åren gått framåt på upplysningens och humanitetens väg, så att vi i detta afseende torde kunna mäta oss med de mest odlade nationer. Följden har blifvit en märkbar förmildring i seder. Och i betraktande häraf vågar Utskottet utan tvekan påstå, att vi numera befinna oss på den grad af kultur, som medgifver dödsstraffets utplånande ur Strafflagen, utan äfventyr för rättsordningens upprätthållande. Detta bekräftas också i viss mån af den erfarenhet, som, enligt statistiska fakta, lemnar vid handen, att de tid efter annan i vår lagstiftning vidtagna inskränkningar i användandet af dödsstraffet icke föranledt någon tillökning, utan fast heldre varit förenade med minskning i de brott, hvilka, ifrån att hafva varit med dödsstraff belagda, blifvit under annan lindrigare bestraffning hänförda. Så ock åtminstone i de flesta andra länder, der dödsstraffet blifvit helt och hållet borttaget eller användningen deraf inskränkts. Visserligen har äfven under sednare tider i vårt land inträffat, att brott af särdeles grof och upprörande beskaffenhet blifvit begångna. Men det är icke riktigt att efter dessa enstaka företeelser mäta folkets bildningsgrad i allmänhet. De hafva måhända ofta nog sin yttersta grund i något psykologiskt missförhållande, som den högre bildningen lika litet som det strängare straffhotet förmår korrigera.

Utskottet anser således dödsstraffet nu kunna och böra ur allmänna Strafflagen borttagas; men då särdeles stor svårighet möter för Utskottet och Riksdagen att utarbета fullständigt förslag till de i följd deraf nödiga förändringar i straffbestämmelserna för de gröfre brotten eller i straffskalan i allmänhet, så att de må kunna af Kongl. Maj:t i deras helhet godkännas, har Utskottet trott sig icke böra, såsom Herr *Bovins* motion innehåller, uppgöra något förslag till sådana förändringar, utan i stället följa den af Herr *Hasselbrot* angifna utväg; och får Utskottet alltså vördsamt tillstyrka, att Riksdagen måtte, i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med uttalande af den åsigt att dödsstraffet bör såsom straffart ur nu gällande Strafflag borttagas, anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till en blifvande Riksdag framlägga förslag till de ändringar i Strafflagen, som till följd af dödsstraffets afskaffande blifva erforderliga.

Beträffande Herr *Adlersparres* motion, som åsyftar sådan ändring i 2 Kap. 2 § Strafflagen, att dödsstraff ej vidare må offentligent verkställas, får Utskottet, under förutsättning att dess här ofvan uttalade mening angående dödsstraffets afskaffande vinner Riksdagens godkännande, hemställa,

att Herr Adlersparres motion ej må till någon vidare åtgärd å Riksdagens sida föranleda.

Stockholm den 17 Februari 1868.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr Grefve *E. Sparre*: »En reservation emot ett aktstycke, som förordar dödsstraffets afskaffande, kan icke undgå att hos läsare, som fatta vår tids ädlaste sträfanden, mötas med en viss vedervilja, som möjligen kan tillsluta en och annans öra för de skäl, hvilka deri kunde anföras, och det är derföre icke utan tvekan som jag antecknar min från Utskottet afvikande mening.

Men om ett flerårigt arbete i detta Utskotts tjenst, egnadt att inskränka användandet, att möjligen i framtiden förbereda afskaffandet af detta för mig särdeles fasaväckande straff, stadfästat denna mening, så torde häri ligga en ursäkt för dess uttalande, helst min plats såsom ordförande i Utskottet i viss mån utgjort ett hinder för att der förfäktas densamma.

Frågan är, oafsedt dess genomgripande vikt, för närvarande särdeles grannlaga. På den ena sidan stå förfäktarne af humanitetens och civilisationens anspråk, ifrande med öfvertygelsens värme för uttagande af sista steget på en bana — straffmildringens — som brottsmålslagstiftningens historia ovedersägligen anvisar, som mildare seder sedan århundraden tillbaka förnått Statsmagterna att beträda, och som, medgifvom det, för så vidt den hittills blifvit i de flesta länder beträdd, enligt brottsmålsstatistikens vitsord icke visat sig vara för samhället vådlig. På den andra sidan står, efter min erfarenhet och uppfattning, folket, den utan all jemförelse större allmänheten, till en viss grad uppskakad af sednaste tidens ohyggliga tilldragelser, med lifligt minne af — förgiftningarna i Silbodahl, och de i hufvudstaden, sednast af en qvinna, med vilddjurslik grymhet föröfvade mord — denna allmänhet, som med den rotfästade föreställning att dödsstraffet är det mest afskräckande, och hvarmed samhället således bör försöka värna sina medlemmar mot dessa gräsligheter, i detta straff ser ett skydd och fördenskull icke utan oro afbidar Representationens beslut i frågan.

Jag vill med Utskottet erkänna, att dessa ohyggligheter äro psykologiska företeelser, men med afseende å sednaste tiders erfarenhet tvekar jag, huruvida de i vårt land ännu må kallas enstaka; eller om icke, dess värre, just denna sednaste tid visat en ovanlig mängd gröfre brott. Det är af dessa psykologiska företeelser, då de icke äro enstaka, som man slutar till den större eller mindre grad af mildhet i seder, som i alla tider erkänts böra bestämma strafflagstiftningen. Ehuru jag således icke vill tillerkänna dessa sammanträffande omständigheter någon öfvervägande vikt i fråga om bedömandet af vårt folks sedlighet i allmänhet, den jag anser fullt jemförlig med andra nationers; ehuru jag, med afseende å den rigtning, brottmålslagstiftningen sedan lång tid tillbaka tagit, med glädje uttalar den förhoppning att dödsstraffets afskaffande i en icke aflägsen framtid förestår; och ehuru jag i humanitetens intresse och, med afseende på vårt lands ställning och anseende bland de civiliserade nationerna, icke vill stadna ett steg efter dem; så ambitionerar jag likväl ej att vi gå före dem, varskodd i detta afseende af det mindre lands erfarenhet, som förnyade gånger försökt dödsstraffets afskaffande, men till sin och mensklighetens harm nödgats återtaga detsamma. Den största betänksamhet är sålunda i detta afseende erforderlig.

Utan att förbise att utrymmet af en reservation icke i någon mån medgifver ens en ytlig utredning eller en någorlunda tillfredsställande jemförelse af förhållandena här med andra länder, kan man likväl icke lemna dessa helt och hållet ovidrörda.

Auktoriteten af nationernas sammanstämmande åsichter i en för dem gemensam fråga kan nemligen icke fränkännas all vikt. Oaktadt den mildare anda, som dikterat sednare tiders reformer i kriminallagstiftningen, oaktadt den reaktion som från olika håll rigtats mot dödsstraffet, kvarstår det dock med högst få undantag i strafflagarne för de aldra gröfsta brott. Ett ständigt föremål för djupsinniga vetenskapliga undersökningar, för debatterna inom national-representationerna, för den offentliga diskussionen, är ämnet likväl ännu icke uttömdt eller striden utkämpad.

Vetenskapens störste män äro i denna fråga fortfarande delade i tvänne läger, och om ifranne för dödsstraffets afskaffande på sin sida kunna åberopa Beccaria, Livingstone, Mittermaier m. fl., så söka försvararne deraf sitt stöd i sådana namn som Montesquieu, Rousseau, Voltaire, Filanghieri, Bentham, Benjamin Constant, Franklin, Blackstone. Då dödsstraffets rättmätighet blifvit ifrågasatt, och der denna tvekan vore grundad, all betänklighet emot dess afskaffande naturligtvis måste försvinna, så är detta hufvudfrågan som således måste vidröras; men här framstår klarast omöjligheten att annor-

ledes

ledes än genom en antydning flyktigt nämna ett af de skäl, som af straffets försvarare anföras.

Samhället, hvars ändamål är att, ehuru ofullständigt, på jorden försöka realisera Försynens afsigter, kan icke vara inskränkt i användandet af de medel, som, grundade på rättvisa, tillika visat sig vara oeftergifligen nödvändiga. Individens lif, ehuru högt det med skäl må skattas, kan således icke sättas högre än samhällets ändamål, då detta sednare fordrar uppoffrande af det förra. Af detta skäl offras ett lands bästa, dess mest oförvitlige söners blod för dess försvar; och det vore en fetisch-dyrkan att skona endast mördarens. Denne, som hos sitt offer icke respekterar lifvets, af Gud sjelf förlänade gåfva, kan icke af samhället fordra, att det skall uppoffra sitt mål, för att skona hans. Frågan om dödsstraffets rättmätighet sammanfaller således med den om dess nödvändighet. Då ändamålet med allt straff är samhällsordningens upprätthållande, så måste, alltid med iakttagande af rättvisans fordringar, hvilket är första vilkoret för samhällsordningen, de straff användas, som verka till detta mål. De råare naturer, som, efter att hafva äfventyrat allt, icke hafva något annat att förlora än lifvet, hvilket de också med brottslingens feghet hålla öfvermåttan kärt, måste veta, att de för den yttersta grad af grymhet icke kunna påräkna strafffrihet. Lagens svärd måste, till ett värn mot dessa våldsamma, medmenniskors lif ringaktande, naturer, hänga öfver deras hufvuden. En mild, men rättvis, efter brotten och den allmänna rättskänslans fordringar lämpad straffbehandling är vilkoret för samhällets bestånd. Hvilka invändningar man än må framställa emot dödsstraffet, säger eu känd statsman, så är dess verkan att förekomma iteration och att injaga skräck hos förbrytaren oemot-säglig. Må således dödsstraffets användande i möjligaste måtto inskränkas, må afrättningar blott i högst sällsynta fall ega rum; låtom oss hoppas att dessa fall endast med långa mellantider skola inträffa; men må straffet kvarstå såsom en ultima ratio, af rättskänslan och nödvändigheten utkräfd, vittnande om samhällets magt i de fall, der icke ens nåden bör kunna mellankomma.

Den sociala rättens målsmän stadna vid dessa här så högst ofullständigt angifna argumenter tveksamme i lösningen af detta smärtsamma problem; och, ännu icke vägleda af tillräcklig erfarenhet, våga de icke uttaga det steg, hvartill känslan manar dem. Vid slutet af förra århundradet försökte i Toscana en mild furste att afskaffa dödsstraffet; det måste inom få år återtagas. För andra gången afskaffadt år 1849, återinfördes det 1853 och har i sednaste tider ånyo afskaffats. Under den Fransyska revolutionen upptogs frågan i konstituerande församlingen, men föll, ehuru förordad af samme Robespierre, som, två år derefter kommen till magten, vadade i

afrättades blod, — ett bevis på det falska ljudet af frasernas klingande bjellror. Efter Juli-revolutionen upptogs frågan ånyo och föranledde en opinionsyttring af deputerade kammaren för dödsstraffets afskaffande, hvilken framkallade lagen af 1832. Genom denna inskränktes användandet af detta straff och vid mildrande omständigheter ersattes det af fängelsestraff. Genom en lag af 1853 inskränktes användandet ytterligare för politiska förbrytelser. Ofta framställd, har frågan om dess fullkomliga afskaffande likväl fallit, sednast vid slutet af sistlidna år.

Äfven i England har frågan om dödsstraffets afskaffande förevarit, men efter grundliga undersökningar fallit. I den kommission af sexton medlemmar, som för frågans utredande der nedsattes, yttrade sig tolf för dödsstraffets bibehållande. Användandet deraf har likväl i högst betydlig mån inskränkts.

I Österrike, der samtidigt med i Toscana dödsstraffet afskaffades, men efter fyra år återtog, i Preussen, Würtemberg, Baijern och de flesta öfriga Tyska stater har likaledes detta straffs användande alltmera inskränkts, men det kvarstår dock för de gröfsta förbrytelser. Likaså i Holland.

Icke heller i Italien har, oaktadt Toscanas föredöme, dödsstraffets afskaffande kunnat genomdrivas.

I Ryssland använder man det ej, men i dess ställe knutpiska och Siberien.

I Belgien och Danmark har, på sätt vid remissen af motionen blifvit upplyst, vid de under nästlidna och föregående år der genomgångna reformer af straff-lagstiftningen dödsstraffet bibehållits.

Endast i Portugal, två af Schweitz' kantoner, tre af Tysklands furstendömen och tre af Amerikas förenade stater har, så vidt jag erfarit, dödsstraffet nyligen blifvit afskaffadt och till en del under säregna förhållanden. Om den erfarenhet, som deraf vunnits, äro meningarne ännu delade.

Efter denna hastiga sidoblick ber jag att få öfvergå till frågans behandling i vårt eget land. 1734 års strafflag, hos oss gällande ända till för sju år sedan, bibehöll dödsstraffet för icke mindre än åttatio olika slags brott. Allt sedan 1788 hade likväl en mildare anda inträdt i lagskipningen och nåden trädde förmedlande emellan. Den komité, som började utarbetandet af vår nya strafflag, hade, det är sannt, hänförd af det ädla i idéen, ifrågasatt dödsstraffets borttagande; men den deremot, som fortsatte arbetet, fullföljde icke förslaget, och sjelfva den man, som, själen i dessa komitéer, till en början omfattade idéen, förklarade vid slutet af sin bana, att han icke ansåg tiden ännu vara inne att gå längre än som i vår nya strafflag skett, d. v. s. att sätta det alternativt med lifstidsfängelse. Måne vår sednaste brottmåls historia kan sägas jäfva detta omdöme? Vid den reform af strafflagen för förbrytelser mot person, som å riksdagen 1859 — 1860 genomfördes,

inskränktes användandet deraf till mord och dermed jemförliga gröfre brott; och Lag-Utskottet, som gick längre i mildhet än det af komiterade utarbetade förslag äfvensom den Kongl. Propositionen, som gaf initiativet till denna reform, föreslog att vid synnerligen mildrande omständigheter det måtte utbytas mot lifstidsfängelse. Detta förslag vann, efter långvarig diskussion, men först genom votering i förstärkt Lag-Utskott, Representationens godkännande. Vid den kodifikation af strafflagen, som nästpåföljde riksdag genomfördes, föreslog Lag-Utskottet ytterligare väsendtliga nedsättningar i straffen och bibehöll dödsstraffet *endast alternativt* med lifstidsfängelse. I denna form qvarstår det i nu gällande Strafflag af den 16 Februari 1864 för följande brott:

uppror i landsförrädiskt uppsåt, eller annat förräderi eller spejeri i krigstid;

våld eller annan misshandel å Konungens person;

uppsåtligt dråp å andra Kongl. personer, främmande stats regent eller sändebud, någon af Riksstyrelsens medlemmar, eller den som vill stilla uppror;

mord och förgiftning, deraf död följer;

uppsåtligt dråp, begånget af lifstidsfånge;

fördrifning af foster, utan modrens vilja. deraf hennes död följer;

svikligt förfarande vid envig, deraf död följer;

våldsamt bortförande och utsättande af annan å öde ort eller annat lifsfarligt ställe, deraf död följer;

våldtäkt med användande af döfvande medel, eller då kvinnans död deraf följer;

mordbrand, eller uppsåtligt sänkande af fartyg, eller förorsakande af skeppsbrott, eller skadande af kommunikationsled, detta allt då död deraf följer; samt

rån, då våldförandet medför döden.

Häraf inses att de brott, för hvilka dödsstraffet ännu hos oss qvarstår, äro, oafsedt våld å Konungens helig ansedda person, endast sådana, som innebära antingen ett öfverlagdt angrepp emot hela samhällets lif, eller ett efter öfverläggning verkställt beröfvande af annans lif, vare sig att detta beröfvande såsom fullt bestämdt ingått i uppsåtet: mord, eller att af sjelfva gerningens allmänt vådliga beskaffenhet framgår, att det såsom en mer eller mindre sannolik följd af densamma måste hafva åtminstone föresväfvat gerningsmannen, som varit likgiltig för denna utgång. Såvida man i allmänhet medgifver dödsstraffets rättmätighet, måste således erkännas, att det icke kan anses vara af lagstiftaren missbrukadt. En jemförelse med andra civiliserade länders strafflagar utfaller icke heller till nackdel för vår. Vid

sådant förhållande måste man fråga: I hvad mån kräfver behovet för närvarande någon vidare åtgärd från Representationens sida? Då vår, efter nära femtioåriga förarbeten, helt nyss antagna strafflag, i mildhet fullt jemförlig med andra civiliserade länders, icke kan anses öfverflöda af dödsstraff, eller missbruka detta straffhot; då den tvärtom i den domaren medgifna latitud lemnat honom en anvisning att vid hvarje förekommande fall välja emellan detta och frihetsstraffet, och såmedelst lemnar rum för den mildare rigtning, som otvifvelaktigt blir en följd af civilisationens och humanitetens utbredning; kunna domrarne anses hafva förbisett denna anvisning? Och, om så icke är, kan Regeringen, då dödsdomar blifvit fällda, genom verkställande af alltför många afrättningar, anses hafva framkallat en åtgärd från Representationens sida till omarbetning af en ny strafflag, som icke mer än tre år varit tillämpad? Slutligen: bör Representationen, som visserligen icke bör lyssna till fördomar, men icke heller tillsluta ögonen för den råhet, hvarom sednaste tidens brottmålsannaler beklagligen bära vittne, just välja detta ögonblick för uttagande af ett steg, som man i allmänhet icke vågat? Då domrarnes tillämpning af den nya strafflagen på det hela måste anses tillfredsställande; då, under de tre år denna tillämpning egt rum, Regeringen icke sett sig nödsakad att mer än tvänne gånger tillämpa dödsstraffet; månne icke någon erfarenhet bör afbidas af verkningarne af den mildare straffbehandling, som först nyligen börjat? Det är att hoppas, att denna mildare anda, i förening med ett fängelsesystem, som till Sveriges heder vi genomfört, skall göra dödsstraffets användande alltmera obehöfligt. Vägen till detta eftersträfvansvärda mål är att utrota råheten, att sprida upplysningen, att genom höjande af moraliteten medverka till passionernas tämjande, med ett ord, att undanrödja anledningarne till dödsstraffet och genom ökad sedlighet och trygghet i samhällslifvet åstadkomma den rättssäkerhet, som utan oro kan se afskaffadt detta, för närvarande såsom ett oeftergiftigt värn mot våldet betraktade, ohyggliga straff.

Det är på dessa skäl och med förtröstan till framtiden jag för närvarande finner mig nödsakad att hemställa, att Herrar *Bovins* och *Hasselrots* motioner icke må till något åtgärd föranleda.»

af Herr *A. Faxé*: »Utskottet har tillstyrkt, att Riksdagen måtte, med uttalande af den åsigt, att dödsstraffet bör såsom straffart ur nu gällande strafflag borttagas, anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till en blifvande riksdag framlägga förslag till de ändringar i strafflagen, som, till följd af dödsstraffets afskaffande, blifva erforderliga; och i ett sådant tillstyrkande skulle jag visserligen kunna instämma, emedan jag äfven för min del hoppas, att nämnda straff i en icke alltför aflägsen framtid må

kunna afskaffas; men då detta tillstyrkande jämföres med de i Utlåtandet upptagna motiver, och enär Utskottet der tillika, kort före formuleringen af tillstyrkandet, yttrar, att Utskottet anser tiden *nu* vara inne för lagförändring uti ifrågavarande syfte, samt jag, på grund deraf, bör antaga, att Utskottet med sitt förslag åsyftar, att dödsstraffet redan i närvarande stund skall såsom straffart ur lagen uteslutas, utan annan tidsutdrägt, än den, som erfordras för de derigenom nödiga förändringar i lagtexten, måste jag anmäla min reservation emot Utlåtandet, både i formelt afseende och därför att jag icke delar de åsikter, som ligga till grund för tillstyrkandet.

Ett Riksdagens bifall till ifrågavarande Utlåtande skulle nemligen innefatta, att Riksdagen, för sin del, beslutar att dödsstraffet skall afskaffas, utan att likväl på samma gång fastställa de lagförändringar, som deraf måste föranledas; och ett sådant beslut anser jag icke vara förenligt med grundlagens föreskrifter. Enligt 53 och 87 §§ i Regeringsformen och 42 § Riksdags-ordningen, är det Lag-Utskottets åliggande, att utarbета de från Kamrarna remitterade förslag till civil-, kriminal- och kyrkolagarnes förbättring, och sedan ett sålunda utarbetadt förslag blifvit af Riksdagen, med eller utan förändring, antaget, skall detta Riksdagens förslag aflemnas till Konungen, som i vidare stadgad ordning fattar och meddelar sitt beslut i ämnet. Häraf måste, efter mitt omdöme, ostridigt följa, att det är ett fullständigt, behörigen formuleradt förslag till lagtext, som skall göras till föremål, i första rummet för Riksdagens, och derefter för Konungens pröfning. Att så bör tillgå, visar sig ock af bestämmelsen i 87 § Regeringsformen, att Konungen icke eger annorledes än ordagrannt bifalla ett af Riksdagen anmaldt förslag, vare sig till ny lag eller till gammal lags upphäfvande eller förändring, äfvensom att, då sådant bifall lemnas, kungörelse derom skall af Konungen utfärdas före näst sammanträdande Riksdag, med den följd, om det ej sker, att förslaget anses hafva förfallit. Jag frågar nu, om dessa föreskrifter kunna iakttagas vid behandlingen af det förslag, som Lag-Utskottet beslutat framlägga i fråga om dödsstraffet. Det innefattar intet förslag till lagtext — angifver icke ens de lagställen, som böra ändras, utan tillstyrker blott fastställande af en naken grundsats; och om än Kongl. Maj:t låter i öfverensstämmelse dermed utarbета förslag till ändringar i den bestående lagen, måste likväl, i sammanhang med ett sådant förslag, jemväl sjelfva grundsatsen ånyo blifva föremål för Riksdagens pröfning, då ingenting lagligen hindrar, att beslutet kan utfalla i motsatt riktning. Det är mig visserligen icke obekant, att, någon gång tillföre, s. k. principbetänkanden blifvit af Lag-Utskottet afgifna och af Representationen godkända, samt att den sednare derefter hos Kongl. Maj:t begärt förslag till derpå grundade lagförändringar; men ett förfarande, stri-

dande mot grundlagens bud, lærer väl icke genom bruket vinna laglighet, eller ett missbruk böra förnyas derför, att det förut fått passera. Dessutom äro grundlagens omförmälda bestämmelser icke blotta former, från hvilka utan skada kan afvikas. Jag tror tvärtom, att de blifvit i lagen inlagda såsom ett memento till Representationen, att väl förese sig, innan den beslutar förändring af bestående lag; och just derigenom, att en ny lagtext skall uppställas, tvingas Representationen, att noga öfverväga alla konsekvenserna af förändringen och afhållas från förhastade beslut. Anser man sig icke ega tid eller förmåga att utarbета och framställa ett fullständigt lagförslag, må man då öfvergå från lagstiftningens till petitionens väg och, med uttryckande af en önskan och förhoppning, begära att Konungen, som, från sin ståndpunkt, bäst är i tillfälle att öfverse och bedöma alla förhållanden, — att följa lagskipningen i hela dess omfattning, — ville taga under öfvervägande om och när en ifrågakämd förändring af lagen lämpligen kunde ega rum, samt då afgifva förslag dertill. Emot ett dylikt förfarande skulle jag, äfven i fråga om dödsstraffet, icke hafva något att anmärka.

Jag har redan antydt, att jag icke heller i sjelfva saken delar de i Utlåtandet uttalade åsigtter. För mig synes Statens rätt, att använda dödsstraffet till eget och medborgares skydd, vara alldeles ostridig och hafva samma grund, som den enskildes rätt till nödvärn, och jag antager således utan tvekan att, om detta straff är för angifna ändamålet nödvändigt, så är det äfven rättmätigt, men också blott i detta fall. Hvad jag, i följd här af, har att tillse är, huruvida en sådan nödvändighet är för hand. I teorien har man visserligen öfvergifvit åsigten om jus talionis — straffet skall icke vara hämnd å förbrytaren — det skall blott vara afskräckande och, om möjligt, äfven leda till den brottsliges förbättring, men jag befarar, att just i de olika gradationerna af straff för olika brott, dess afmätande efter brottets mer eller mindre svåra beskaffenhet, ligger en reminiscens från hämnssystemet, helst som det stadgade straffet icke alltid derjemte står i ett rätt afpassadt förhållande till brottets orsak, eller till den större eller mindre vinst, som förbrytaren vid brottets begående deraf påräknat. Jag befarar till och med att det så ofta återopade allmänna rättsmedvetandet icke alltid kan hålla sig fritt från en viss hämndkänsla — den, att en grym gerning förtjenar ett strängt straff; dock, jag antager, att afsigten med dödsstraffet allenast är, att afskräcka och sålunda afhålla från de brott, som dermed beläggas; och då tror jag, för min del, att intet annat straff är lika afskräckande. Man anför visserligen exempel derpå, att den, som öfvervarit en afrettning, omedelbart derefter begått brott, likartadt med det, hvars bestraffande han åsett; men svårligen kan man bestrida möjligheten, ja sannolikheten deraf, att mången, genom fruktan för dödsstraffet,

afhållits från dylikt brott; och om det så förhåller sig och samma verkan icke kan på annat sätt åstadkommas, då måste den enskildes rätt till skydd, hela samhällets fullt berättigade anspråk på ordningens och allmänna säkerhetens upprätthållande utgöra tillräcklig grund för dödsstraffets bibehållande. Vål må det medgifvas, att då brottet är en följd af tillfälligt väckta passioners ytterlighet, blir hotet om dödsstraff oftast utan verkan; men der det brottliga uppsåtet har sin grund uti med kallt blod uppgjorda beräkningar, der skall fruktan för nämnda straff säkerligen icke så sällan afhålla från brottets fullbordande. Dödsstraffet är samhällets nödvärn; det må användas så länge allmän och enskild säkerhet det kräfver — ej längre. Att göra en, till den näst dödsstraffet svåraste straffarten, lifstidsfängelse, dömd förbrytare absolut oskadlig, d. v. s. göra det för honom omöjligt, att begå ytterligare brott, är icke verkställbart. Samhället måste erkänna sin oförmåga i detta afseende — åtminstone skulle den brottlige då försättas i en belägenhet, framför hvilken dödsstraffet vore att föredraga såsom en välgerning: att skärpa fängelsestraffet under vissa tider blefve sannolikt af föga verkan, och min öfvertygelse är, att på den onda viljan hos den, som gjort sig förfallen till högsta graden af frihetsstraff, finnes intet annat verkamt band, än det, som fruktan för dödsstraffet innebär.

Man har såsom skäl för dödsstraffets afskaffande äfven åberopat det allmänna rättsmedvetandet, som skall hafva utdömt detsamma såsom orättmätigt eller obehöfligt. Men, jemte det att med fog kan ifrågasättas, hurvida detta s. k. medvetande grundar sig på en efter noggrann undersökning och moget betänkande fattad öfvertygelse, eller om det ej fast mera är en produkt af yttre inflytande, af väckt känslsamhet, anser jag lagstiftaren i främsta rummet vara pliktig att sjelf öfverväga och tillse hvad som är för samhället nyttigt; och exempel saknas icke på brott, äfven under sednare tiden begångna, af så afskyvärd beskaffenhet både till anläggning och utförande, att allmänheten, just till följd af sin uppfattning af hvad som är rätt, högt påkallat dödsstraffets användande mot förbrytaren.

Jag vill icke bestrida att Svenska nationen gjort ganska stora framsteg på humanitetens väg; men de nyss antydda exemplen visa, att mycket i detta afseende ännu återstår att önska; och icke må egenkärleken förleda oss att tro, det vi härutinnan stå framför de öfriga upplysta nationer, som efter mogen öfverläggning beslutat att bibehålla ifrågavarande straff. Vi hafva redan tagit ett stort steg mot det åsyftade målet, dödsstraffets fullkomliga afskaffande, då detsamma i nu gällande lag icke är bibehållet såsom absolut straff för något brott och, såsom alternativ med straffarbete på lifstid, kvarstår blott för brott, som medföra synnerlig våda för samhället eller der gerningen, både i och för sig eller i anseende till följderna

innefattar den högsta grad af brottslighet. Erfarenheten visar ock att tillämpningen af dödsstraff blir allt mer och mer sällsynt; och äfven jag hysar den förhoppning att detta straff sålunda inom en icke allför aflägsen tid skall af sig sjelf bortfalla. Detta synes mig ock vida bättre, än att, till vinnande af ett bifall för ögonblicket och skenet af mera framstående upplysning och humanitet, genom en lagförändring, på en gång afskaffa oftanämnda straff, med äfventyr, att, såsom annorstädes skett, kanske af det allmänna rättsmedvetandet nödgas, att åter i lagen upptaga samma straff».

af Herr *G. H. von Gegerfelt*, som i sjelfva saken instämde med Herr Faxe;

af Herr Grefve *H. Wachtmeister* och Herr *S. Ribbing*, som i hufvudsaken instämde med Herr Grefve Sparre;

af Herr *A. F. Beckman*;

af Herr *P. A. Bergström*: »Då frågan om dödstraffets afskaffande sistlidna riksdag förevar i Andra Kammaren, inskränkte jag mitt yttrande i samma fråga till uttalande af öfvertygelsen, att dödsstraffet numera kunde och derföre borde såsom straffart borttagas ur allmänna strafflagen. Dermed ville jag utmärka å ena sidan att jag icke hörde till dem, hvilka på rent theoretiska, vare sig religiösa eller filosofiska grunder, absolut förkastade dödsstraffet; men å andra sidan, att jag ansåge vårt folk hafva på den sannt menckliga odlingens bana hunnit så långt och samfundsmagtens förmåga att betrygga rättstillståndet vunnit den utveckling, att, äfven om ett eller annat, om utomordentlig grymhet vittnande brott ännu någon gång föröfvades, dödsstraffet likväl kunde afskaffas. Fastän jag icke förbiser den egendomliga beskaffenheten af dödsstraffet, att dess verkställighet tillintetgör den menckliga personlighetens tillvaro här på jorden samt afskär utsigten till förbättring här nere, då deremot hvarje annat straff låter »menniskan» med alla de möjligheter, som knyta sig till detta namn, blifva kvar, finner jag dock icke skäl att vid detta tillfälle uttala mig annorlunda, än jag gjorde i Kammaren. Men deraf följer ock, att jag icke mera nu än då uttalar min åsigt med anspråk att den må betraktas såsom ofelbar; helst jag vördar de betänkligheter, hvilka föranleda en motsatt åsigt anhängare, särdeles dem, hvilka bäst äro i tillfälle att öfverskåda verkningarne af gällande strafflagstiftning, att påyrka, det dödsstraffet tillsvidare må bibehållas i Strafflagen.

Till

Till följd deraf anser jag mig icke böra tillstyrka bifall till Herr Hasselrots motion i vidsträcktare mån, än att jag föreslår,

att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke tiden må anses vara inne att ur allmänna strafflagen borttaga dödsstraffet såsom straffart, och, i händelse Kongl. Maj:t dervid finner nämnda straff kunna och förty böra afskaffas, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i strafflagen, som blifva nödiga.»

af Herr *B. W. Hessle*, som förklarade, att han ansåge tiden till dödsstraffets afskaffande ännu ej vara inne, hvadan han för sin del yrkade afslag å Herrar *Hasselrots* och *Bovins* motioner samt ville taga Herr *Adler-sparres* motion under öfvervägande.

Derjemte har Herr *P. von Möller* begärt att få anmärkt, det han ej öfververarit ärendets behandling hos Utskottet.